

Το Εξαγωνικό Μοντέλο του John Holland

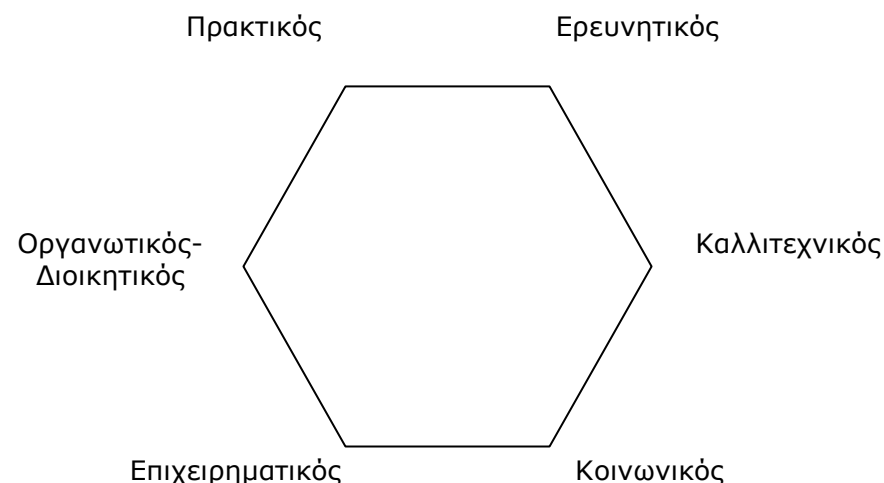

Το θεωρητικό πλαίσιο προέλευσης του **Τεστ Επαγγελματικών Ενδιαφερόντων** (ΤΕΠΕ) αντανακλάται στις θέσεις και τα ευρήματα του εξαγωνικού μοντέλου περιγραφής των επαγγελματικών ενδιαφερόντων, που πρώτος διατύπωσε και περιέγραψε ο **John Holland (1959)** δίνοντας με αυτό τη δική του εξήγηση για την επαγγελματική επιλογή και ανάπτυξη. Το μοντέλο του Holland (1992) αναφέρεται ουσιαστικά στο τυπικό ταίριασμα ατόμου – περιβάλλοντος. Πιο συγκεκριμένα, ο Holland βασίστηκε στην υπόθεση ότι τα επαγγελματικά ενδιαφέροντα είναι μια όψη αυτού που ονομάζουμε προσωπικότητα, επομένως τα επαγγελματικά ενδιαφέροντα ενός ατόμου περιγράφουν την προσωπικότητά του. **Οι βασικές αρχές** στις οποίες στηρίζεται η θεωρία αυτή, είναι οι ακόλουθες:

- ✓ η επιλογή ενός επαγγέλματος είναι η έκφραση της προσωπικότητας,
- ✓ τα μέλη μιας επαγγελματικής ομάδας έχουν παρόμοιες προσωπικότητες και παρόμοιο ιστορικό προσωπικής ανάπτυξης,
- ✓ επειδή τα μέλη μιας επαγγελματικής ομάδας έχουν παρόμοιες προσωπικότητες, προβλέπεται ότι θα αντιδρούν σε διάφορες καταστάσεις και προβλήματα με παρόμοιο τρόπο,
- ✓ η επαγγελματική ικανοποίηση, σταθερότητα και επιτυχία εξαρτώνται από το βαθμό συμφωνίας μεταξύ της προσωπικότητας ενός ατόμου και του επαγγελματικού του περιβάλλοντος.

Η εργασία του Holland με θέμα τη προσωπικότητα του ατόμου εστιάζει στη μελέτη των τύπων (τυπολογία). **Κάθε άτομο μοιάζει με κάποιον από τους έξι βασικούς τύπους προσωπικότητας τους οποίους προτείνει.** Οι έξι τύποι προσωπικότητας είναι: ο **πρακτικός**, ο **ερευνητικός**, ο **καλλιτεχνικός**, ο **κοινωνικός**, ο **επιχειρηματικός** και ο **οργανωτικός-διοικητικός** τύπος. Αντίστοιχο όνομα φέρουν και οι έξι τύποι περιβαλλόντων, οι οποίοι αντιστοιχούν σε έξι τύπους επαγγελμάτων (πρακτικά, ερευνητικά, καλλιτεχνικά, κοινωνικά, επιχειρηματικά και οργανωτικά-διοικητικά επαγγέλματα) και, όπως και οι προσωπικότητες, μπορούν να περιγραφούν σύμφωνα με τις συγκεκριμένες ιδιότητες ή χαρακτηριστικά. Όσο περισσότερο ένα άτομο μοιάζει με κάποιον από τους τύπους αυτούς, τόσο πιθανότερο είναι να εκδηλώνει κάποια από τις συμπεριφορές και τα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με αυτόν τον τύπο προσωπικότητας και τόσο πιθανότερο είναι να προσαρμοστεί απόλυτα στο αντίστοιχο επαγγελματικό περιβάλλον. Η Ευκλείδεια απόσταση μεταξύ των διαφορετικών τύπων, όπως αποτυπώνεται στο εξάγωνο, σχετίζεται με την ψυχολογική τους ομοιότητα (για παράδειγμα, ο ερευνητικός τύπος είναι περισσότερο όμοιος με τον πρακτικό και τον καλλιτεχνικό τύπο και λιγότερο όμοιος με τον επιχειρηματικό τύπο). Η θεωρία του Holland προβλέπει, και εκατοντάδες ερευνών τον έχουν επιβεβαιώσει (Holland, 1992. Spokane, 1985), ότι οι άνθρωποι ψάχνουν για περιβάλλοντα τα οποία είναι συμβατά με τις ικανότητες και τα ενδιαφέροντά τους, τους επιτρέπουν να εκφράζουν τις δεξιότητες και τις αξίες τους και περιλαμβάνουν καθήκοντα που τους προκαλούν ενδιαφέρον. Αυτό σημαίνει ότι κάθε άτομο που μοιάζει με έναν συγκεκριμένο τύπο προσωπικότητας, θα επιλέξει και θα αισθανθεί περισσότερο ικανοποιημένο σε επαγγελματικά περιβάλλοντα που ανταποκρίνονται στον τύπο της προσωπικότητάς του.

Το Εξαγωνικό Μοντέλο του Holland (1992) για τους τύπους προσωπικότητας

Στη θεωρία του Holland (1973) διατυπώνονται οι παρακάτω βασικές υποθέσεις:

- ✓ Οι περισσότεροι άνθρωποι μπορούν να καταταγούν σε έναν από τους παρακάτω έξι τύπους προσωπικότητας: τον Πρακτικό (Practical), τον Ερευνητικό (Investigative), τον Καλλιτεχνικό (Artistic), τον Κοινωνικό (Social), τον Επιχειρηματικό (Enterprising) και τον Οργανωτικό-Διοικητικό (Organisational-Managerial).
- ✓ Υπάρχουν, αντίστοιχα, έξι τύποι επαγγελματικού περιβάλλοντος: ο Πρακτικός, ο Ερευνητικός, ο Καλλιτεχνικός, ο Κοινωνικός, ο Επιχειρηματικός και ο Οργανωτικός-Διοικητικός. Σε κάθε περιβάλλον συγκεντρώνονται κυρίως άτομα του αντίστοιχου τύπου. Για παράδειγμα, σε ένα πρακτικό επαγγελματικό περιβάλλον είναι πιθανόν να βρούμε περισσότερα άτομα πρακτικού τύπου παρά κοινωνικού.
- ✓ Οι άνθρωποι αναζητούν το περιβάλλον που τους εκπροσωπεί περισσότερο, που διευκολύνει την έκφραση των ενδιαφερόντων και των ικανότητων τους και που εκφράζει τις εργασιακές τους αξίες.
- ✓ Η συμπεριφορά ενός ατόμου καθορίζεται από τη συσχέτιση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητάς του και των χαρακτηριστικών του επαγγελματικού περιβάλλοντός του.
- ✓ Ο βαθμός συμφωνίας ανάμεσα σε ένα άτομο και ένα εργασιακό περιβάλλον, μπορεί να υπολογιστεί σύμφωνα με το εξαγωνικό μοντέλο.
- ✓ Ο βαθμός συνέπειας ανάμεσα σε ένα άτομο και ένα εργασιακό περιβάλλον, μπορεί επίσης να υπολογιστεί σύμφωνα με το εξαγωνικό μοντέλο.
- ✓ Οι ατομικές διαφορές είναι δυνατόν να επηρεάσουν τις επαγγελματικές προβλέψεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της θεωρίας του εξαγωνικού μοντέλου.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Τα Πρακτικά Επαγγέλματα χαρακτηρίζονται κυρίως από το ότι τα άτομα που ασχολούνται με αυτά, καταπνάνονται με εργαλεία, μηχανήματα και ζώα. Οι απαιτήσεις, οι ευκαιρίες, αλλά και γενικότερα η όλη φιλοσοφία που περιέχουν αυτά τα επαγγέλματα δημιουργούν μια χαρακτηριστική ατμόσφαιρα, που λειτουργεί με τον πιο κάτω τρόπο:

1. Παρακινεί τα άτομα να ασχολούνται με ρεαλιστικές δραστηριότητες, όπως να χρησιμοποιούν εργαλεία και μηχανήματα.
2. Καλλιεργεί στα άτομα την ενασχόληση με τεχνικές δραστηριότητες.
3. Ενθαρρύνει τα άτομα στο να βλέπουν τον εαυτό τους ως άτομα με μηχανικές και τεχνικές ικανότητες-κλίσεις, αλλά ταυτόχρονα και ως άτομα που δυσκολεύονται στην ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων. Τους ενθαρρύνει να βλέπουν τον κόσμο μέσα από ένα απλό, πρακτικό και παραδοσιακό πλαίσιο.
4. Επιβραβεύει τα άτομα όταν υιοθετούν παραδοσιακές αξίες και συμπεριφορές, ενώ τα κατευθύνει στο να εκτιμούν ως δείγματα επιτυχίας τα υλικά αγαθά, τα χρήματα και τη δύναμη (επιρροή). Έτσι, τα άτομα που ζουν σε ένα τέτοιο περιβάλλον αναπτύσσουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως: α) είναι περισσότερο δεκτικά σε πρακτικές και παραδοσιακές εμπειρίες, β) αναπτύσσουν ρόλους και συμπεριφορές που ευνοούν ρεαλιστικά επαγγέλματα (π.χ. λιγότερη κοινωνική επαφή, χειρωνακτική εργασία), γ) προσαρμόζονται πιο δύσκολα σε νέες μεθόδους και πρακτικές που αφορούν στον τρόπο εφαρμογής της εργασίας τους.

Χαρακτηριστικά Επαγγέλματα:

Μηχανικός, Ηλεκτρολόγος, Ξυλουργός, Οπτικός, Αυτοκινητιστής, Μάγειρας, Τεχνικός Ηλεκτρικών Εφαρμογών, Χρυσοχόος, Δύτης, Γεωργός, Οδοντοτεχνίτης, Υδραυλικός, Χτίστης, Τυπογράφος κ.ά

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Τα Ερευνητικά επαγγέλματα χαρακτηρίζονται κυρίως από το ότι δημιουργούν ένα εργασιακό περιβάλλον που ωθεί τα άτομα που ασχολούνται με αυτά, να ερευνούν με επιστημονικό, συστηματικό και δημιουργικό τρόπο, φυσικά, βιολογικά, κοινωνικά ή πολιτιστικά φαινόμενα. Οι απαιτήσεις, οι ευκαιρίες, αλλά και γενικότερα η όλη φιλοσοφία που περιέχουν αυτά τα επαγγέλματα, δημιουργούν μια χαρακτηριστική ατμόσφαιρα που λειτουργεί με τον πιο κάτω τρόπο:

1. Παρακινεί τα άτομα να ασχολούνται με ερευνητικές / επιστημονικές δραστηριότητες.
2. Ενθαρρύνει τα άτομα στο να βλέπουν τον εαυτό τους ως άτομα με φιλοσοφικές και θεωρητικές ανησυχίες, ως άτομα με επιστημονικό τρόπο σκέψης, ενώ από την άλλη καθιστά φανερό ότι τα άτομα αυτά δυσκολεύονται στο να αναλαμβάνουν ηγετικές πρωτοβουλίες. Τους ενθαρρύνει να βλέπουν τον κόσμο μέσα από ένα πολύπλοκο, αφαιρετικό, ανεξάρτητο και πρωτότυπο γνωστικό πλαίσιο.
3. Επιβραβεύει τα άτομα όταν επιλέγουν έναν επιστημονικό τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς.
Έτσι, τα άτομα που ζουν σε ένα τέτοιο περιβάλλον αναπτύσσουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως: α) είναι περισσότερο δεκτικά στον αφαιρετικό, θεωρητικό και αναλυτικό τρόπο σκέψης, β) ελκύονται από ερευνητικά επαγγέλματα που ευνοούν την ανάπτυξη ρόλων και συμπεριφορών που επικρατούν σε επιστημονικά πεδία, γ) είναι πολύ ανοικτά σε νέες μεθόδους και πρακτικές που αφορούν στον τρόπο εφαρμογής της εργασίας τους, κάτι που με τη σειρά του οδηγεί στο να έχουν ένα ευρύ πεδίο ενδιαφερόντων και ένα ιδιαίτερο σύστημα αξιών.

Χαρακτηριστικά Επαγγέλματα:

Βιολόγος, Κοινωνιολόγος, Φυσικός, Μαθηματικός, Ναυπηγός, Ανθρωπολόγος, Πολιτικός Μηχανικός, Χειρουργός, Μεταφραστής, Αρχαιολόγος, Πιλότος, Προγραμματιστής Η/Υ, Φαρμακοποιός κ.ά.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Τα Καλλιτεχνικά επαγγέλματα χαρακτηρίζονται κυρίως από το ότι ωθούν τα άτομα που ασχολούνται με αυτά, σε έναν πιο αόριστο, ελεύθερο και μη συστηματικό τρόπο σκέψης που τα βοηθά στην καλλιτεχνική τους έκφραση και δημιουργία. Οι απαιτήσεις, οι ευκαιρίες αλλά και γενικότερα η όλη φιλοσοφία που περιέχουν αυτά τα επαγγέλματα, δημιουργούν μια χαρακτηριστική ατμόσφαιρα που λειτουργεί με τον πιο κάτω τρόπο:

1. Παρακινεί τα άτομα να ασχολούνται με καλλιτεχνικές δραστηριότητες.
2. Ενθαρρύνει τα άτομα στο να βλέπουν τον εαυτό τους ως εκφραστικά, αυθεντικά, αυθόρμητα, ανεξάρτητα και αντικομφορμιστικά άτομα, όπως επίσης ως άτομα που έχουν καλλιτεχνικές ικανότητες. Τα ενθαρρύνει να βλέπουν τον κόσμο μέσα από ένα πολύπλοκο, ανεξάρτητο και μη συμβατικό γνωστικό πλαίσιο.
3. Επιβραβεύει τα άτομα όταν εκδηλώνουν καλλιτεχνικό τρόπο σκέψης, έκφρασης και συμπεριφοράς.
Έτσι, τα άτομα που ζουν σε ένα τέτοιο περιβάλλον αναπτύσσουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως: α) είναι περισσότερο δεκτικά στον ατομικό, συναισθηματικό και δημιουργικό τρόπο έκφρασης και σκέψης, β) ελκύονται από καλλιτεχνικά επαγγέλματα που ευνοούν την ανάπτυξη ρόλων και συμπεριφορών που επικρατούν στους καλλιτεχνικούς χώρους, γ) είναι πολύ ανοικτά σε νέες μεθόδους και πρακτικές που αφορούν στον τρόπο εφαρμογής της εργασίας τους, κάτι που με τη σειρά του οδηγεί στο να έχουν ένα ευρύ πεδίο ενδιαφερόντων και ένα ιδιαίτερο σύστημα αξιών.

Χαρακτηριστικά Επαγγέλματα:

Ζωγράφος, Γλύπτης, Μουσικός, Ηθοποίος, Αρχιτέκτονας, Σκηνογράφος, Σκηνοθέτης, Συγγραφέας, Τραγουδιστής, Διακοσμητής, Σχεδιαστής Μόδας, Γραφίστας, Διαφημιστής, Στιχουργός κ.ά.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Τα Κοινωνικά επαγγέλματα χαρακτηρίζονται κυρίως από το ότι δημιουργούν ένα εργασιακό περιβάλλον που ωθεί τα άτομα που ασχολούνται με αυτά, να πληροφορούν, να εκπαιδεύουν, να βοηθούν και να ενημερώνουν τους άλλους. Οι απαιτήσεις, οι ευκαιρίες αλλά και γενικότερα η όλη φιλοσοφία που περιέχουν αυτά τα επαγγέλματα, δημιουργούν μια χαρακτηριστική ατμόσφαιρα που λειτουργεί με τον πιο κάτω τρόπο:

1. Παρακινεί τα άτομα να ασχολούνται με κοινωνικές δραστηριότητες.
2. Καλλιεργεί στα άτομα την ενασχόληση με κοινωνικές δραστηριότητες.

3. Ενθαρρύνει τα άτομα στο να βλέπουν τον εαυτό τους ως άτομα που ενδιαφέρονται για τον συνάνθρωπό τους, που βοηθούν τους άλλους όταν τους ζητούν τη βοήθειά τους, ότι ως άτομα συνεργάσιμα και κοινωνικά. Γενικότερα, τα ενθαρρύνει να βλέπουν τον κόσμο μέσα από ένα πιο ευέλικτο γνωστικό πλαίσιο με έντονα τα στοιχεία του αλτρουισμού.

4. Επιβραβεύει τα άτομα όταν εκφράζουν κοινωνικές ανησυχίες και συμπεριφορές με έκδηλο το κοινωνικό περιεχόμενο. Έτσι, τα άτομα που ζουν σε ένα τέτοιο περιβάλλον αναπτύσσουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως: α) είναι περισσότερο δεκτικά σε κοινωνικές, ανθρωπιστικές και θρησκευτικού περιεχομένου συμπεριφορές, β) ελκύονται από κοινωνικά επαγγέλματα που ευνοούν την ανάπτυξη ρόλων και συμπεριφορών που επικρατούν σε κοινωνικές δραστηριότητες, γ) είναι πιο ανοικτά σε νέες μεθόδους και πρακτικές που αφορούν στον τρόπο εφαρμογής της εργασίας τους. Με τον τρόπο αυτό, καταφέρνουν να έχουν ένα ευρύτερο πεδίο ενδιαφερόντων και ένα ιδιαίτερο σύστημα αξιών.

Χαρακτηριστικά Επαγγέλματα:

Εκπαιδευτικός, Ιατρός, Ψυχολόγος, Κοινωνικός Λειτουργός, Ξεναγός, Πυροσβέστης, Νοσηλεύτης, Αεροσυνοδός, Διαπολόγος, Εργοθεραπευτής, Δημοσιογράφος, Αστυνομός, Εκπαιδευτής κ.ά.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Τα Επιχειρηματικά επαγγέλματα χαρακτηρίζονται κυρίως από το ότι δημιουργούν ένα εργασιακό περιβάλλον που ωθεί τα άτομα που ασχολούνται με αυτά, να ασκούν διοίκηση (οργανωτική και οικονομική) σε κάποια επιχείρηση ή οργανισμό και να θέτουν προσωπικούς στόχους και φιλοδοξίες. Οι απαιτήσεις, οι ευκαιρίες αλλά και γενικότερα η όλη φιλοσοφία που περιέχουν αυτά τα επαγγέλματα δημιουργούν μια χαρακτηριστική ατμόσφαιρα που λειτουργεί με τον πιο κάτω τρόπο:

1. Παρακινεί τα άτομα να ασχολούνται με επιχειρηματικές δραστηριότητες, όπως πώληση και διοίκηση.
2. Καλλιεργεί στα άτομα την ενασχόληση με επιχειρηματικές δραστηριότητες.

3. Ενθαρρύνει τα άτομα στο να βλέπουν τον εαυτό τους ως άτομα διεκδικητικά, φιλόδοξα, με εμπιστοσύνη στις δυνάμεις τους, εξωστρεφή, ομιλητικά και με ηγετικές ικανότητες. Τα ενθαρρύνει να βλέπουν τον κόσμο μέσα από ένα μοντέλο που οριοθετείται από τη δύναμη, την κοινωνική ανέλιξη και καταξίωση, το χρήμα και την επιτυχία.

4. Επιβραβεύει τα άτομα όταν συμπεριφέρονται με τους κανόνες του συναγωνισμού και της ελεύθερης αγοράς.

Έτσι, τα άτομα που ζουν σε ένα τέτοιο περιβάλλον αναπτύσσουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως: α) είναι περισσότερο δεκτικά σε κοινωνικά, συναισθηματικά και καταναλωτικά πρότυπα σκέψης και συμπεριφοράς,

β) ελκύονται από επιχειρηματικά επαγγέλματα που ευνοούν την ανάπτυξη ρόλων και συμπεριφορών που επικρατούν σε επιχειρηματικούς χώρους,

γ) είναι πολύ ανοικτά σε νέες μεθόδους και πρακτικές που αφορούν στον τρόπο εφαρμογής της εργασίας τους, κάτι που με τη σειρά του οδηγεί στο να έχουν ένα ευρύ πεδίο ενδιαφερόντων και ένα ιδιαίτερο σύστημα αξιών.

Χαρακτηριστικά Επαγγέλματα:

Ασφαλιστής, Πωλητής, Στέλεχος Οργανισμού, Βιοτέχνης, Έμπορος, Οικονομολόγος, Ταξιδιωτικός Πράκτορας, Εργολάβος, Ναυλωτής, Χρηματιστής, Μάνατζερ, Κτηματομεσίτης, Ελεγκτής κ.ά.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ/ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Τα Οργανωτικά / Διοικητικά επαγγέλματα χαρακτηρίζονται κυρίως από το ότι δημιουργούν ένα εργασιακό περιβάλλον που ωθεί τα άτομα που ασχολούνται με αυτά, να ενασχολούνται με τη συστηματοποίηση και την ταξινόμηση στοιχείων, δεδομένων και αρχείων, να διευθετούν και να αναπαράγουν γραφικό υλικό, και γενικότερα να επικεντρώνονται σε δουλειές γραφείου. Οι απαιτήσεις, οι ευκαιρίες αλλά και γενικότερα η όλη φιλοσοφία που περιέχουν αυτά τα επαγγέλματα, δημιουργούν μια χαρακτηριστική ατμόσφαιρα που λειτουργεί με τον πιο κάτω τρόπο:

1. Παρακινεί τα άτομα να ασχολούνται με εργασίες γραμματειακής υποστήριξης γραφείου, όπως να ταξινομούν στοιχεία και αριθμούς, να οργανώνουν συναντήσεις και ραντεβού, να αρχειοθετούν έγγραφα κ.ά.
2. Καλλιεργεί στα άτομα την ενασχόληση με αντίστοιχες επαγγελματικές δραστηριότητες, όπως υπάλληλος γραφείου, ταμίας, ταχυδρόμος κ.ά.

3. Κατευθύνει τα άτομα στο να βλέπουν τον εαυτό τους ως συγκαταβατικά άτομα, τακτικά, καθώς και ως άτομα με ικανότητες οργάνωσης. Δεν ευνοεί τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Τα κατευθύνει ώστε να βλέπουν τον κόσμο μέσα από ένα συμβατικό, στερεότυπο και ταυτόχρονα απλό τρόπο σκέψης. 4. Επιβραβεύει τα άτομα όταν ακολουθούν πρότυπα συμπεριφοράς που ευνοούν την οργάνωση, την τάξη και τη συμμόρφωση στους κανόνες και τις αρχές.

Έτσι, τα άτομα που ζουν σε ένα τέτοιο περιβάλλον αναπτύσσουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως: α) είναι περισσότερο δεκτικά σε υλιστικά πρότυπα συμπεριφοράς και σκέψης (π.χ. χρήμα, κοινωνική και επαγγελματική πρόοδος), β) ελκύονται από επαγγέλματα που ευνοούν την ανάπτυξη ρόλων και συμπεριφορών που επικρατούν σε επαγγέλματα γραφείου, γ) είναι λιγότερο ανεκτικά και ανοικτά σε νέες μεθόδους και πρακτικές που αφορούν στον τρόπο εφαρμογής της εργασίας τους.

Χαρακτηριστικά Επαγγέλματα:

Λογιστής, Βιβλιοθηκονόμος, Γραμματέας, Ταχυδρόμος, Ρεσεψιονίστ, Υπαξιωματικός, Υπάλληλος γραφείου, Σερβιτόρος, Εφοριακός, Τελωνειακός, Μετρητής, Σοφέρ, Δακτυλογράφος κ.ά.

